

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/90/190-196>

Nigar Aslanlı
Khazar University
master student
nigar.aslan306@mail.ru

THE WAR IN UKRAINE AND ITS IMPLICATIONS FOR THE EURASIAN ECONOMIC UNION

Abstract

The dissolution of the Soviet Union in 1991 prompted newly independent states to seek integration and alignment with other countries and blocks, thereby shaping their foreign policies. One of the significant initiatives in this regard was the establishment of the Eurasian Economic Union, which started operating on January 1, 2015.

While other member states have diverse reasons to engage in Eurasian integration, Russia's primary interest in Eurasian integration is to reassert its own global and regional influence and establish an economic power base in the emerging multipolar world order, but as Brzezinski famously stated, "Without Ukraine, Russia is unable to regain the capabilities of a superpower. Since the early 2000s, Ukraine's relationship with Russia has been marked by periods of tension and conflict caused by the choice between European and Eurasian integration.

This article aims to provide a comprehensive analysis of the impact of the Ukrainian crisis on Eurasian integration and to assess the possible implications at regional and global level.

Keywords: *Eurasian integration, economic union, Russian hegemony, the Ukrainian crisis, balance of power, sanctions*

Nigar Aslanlı
Xəzər Universiteti
magistrant
nigar.aslan306@mail.ru

Ukraynadakı müharibə və onun Avrasiya İqtisadi İttifaqına təsirləri

Xülasə

1991-ci ildə Sovet İttifaqının parçalanması yeni müstəqil dövlətləri xarici siyasətlərini digər ölkələrlə və bloklarla uyğunlaşaraq və inteqrasiya edərək formalaşdırmağa məhkum etdi. Bu sahədəki əhəmiyyətli addımlardan biri də, 1 yanvar 2015-ci ildə fəaliyyətə başlayan Avrasiya İqtisadi İttifaqının yaradılması oldu.

Digər üzv dövlətlərin Avrasiya inteqrasiyasına cəlb olunmasında müxtəlif səbəblər olsa da, Rusiyanın əsas hədəfi, yaranmaqda olan çoxqütblü dünyada özünün qlobal və regional nüfuzunu bərpa etmək və iqtisadi səlahiyyət mərkəzinə sahib olmaqdır, amma Bjezinskinin də məşhur şəkildə dediyi kimi: "Ukrayna olmadan, Rusiya bir superdövlətin potensialına çatmaq qabiliyyətində deyil".

2000-ci illərin əvvəllərindən bəri Ukraynanın Rusiya ilə münasibətləri, Avropa yaxud Avrasiyaya inteqrasiyası arasında seçimlər tərəfindən yaradılan gərginlik və münaqişələrə görə xarakterizə olunur. Bu məqalə, Ukrayna böhranının Avrasiya inteqrasiyasına təsirini ətraflı şəkildə analiz etməyə, eləcə də regional və qlobal səviyyədə mümkün nəticələrini qiymətləndirməyə çalışır.

Açar sözlər: *Avrasiya inteqrasiyası, iqtisadi birlik, Rusiya hegemoniyası, Ukrayna böhranı, qüvvələr balansı, sanksiyalar*

Introduction

The dissolution of the Soviet Union in 1991 brought about a shift in the foreign policy of newly independent states towards integration and choosing an integration path. The establishment of the Eurasian Economic Union (EaEU) in 2014 was a significant integration initiative following the

collapse of the USSR. However, the success of the EaEU has been hindered by the competing objectives of member states, as reflected in significant institutional deficiencies within the union.

As another post-Soviet state, Ukraine's strategic location and resources have long made it a point of interest for major global players. This article conducts a geopolitical assessment of the progress of Eurasian integration, analyzing the Ukrainian crisis as part of the rivalry between the European and Eurasian integration projects.

Firstly, the conflict between Russia and Ukraine has had significant implications for the institutional framework of the EAEU, as well as for interstate relations within the organization. By analyzing these implications, the study will provide insights into the challenges facing the EAEU and the potential for future cooperation between member states.

Secondly, the study will assess the impact of the conflict on regional and global stability, particularly in the context of the emerging multipolar world order. This analysis will be important for policymakers and scholars seeking to understand the geopolitical dynamics of the Eurasian region and the broader implications of the conflict for international relations.

Finally, the study will provide a comprehensive analysis of the complex economic, political, and commercial issues arising from the conflict, highlighting the implications for energy security, trade, and investment within the region. By addressing these issues, the study will offer important knowledge for people who make decisions and have an interest in promoting economic integration and stability in the Eurasian region.

The expected outcome of this study is a nuanced and comprehensive understanding of the implications of the Russian invasion of Ukraine for the EAEU and the broader Eurasian region. The study will draw on a range of sources to provide a rigorous and up-to-date analysis of the economic, political, and institutional challenges facing the EAEU, as well as the geopolitical dynamics of the region.

Overall, the conflict between Russia and Ukraine has had far-reaching implications for the international community, particularly in the creation of the organization. Through this research, this paper aims to comprehensively analyze the EAEU and its implications by using various sources such as academic articles, government reports, news articles, websites of international organizations, think tanks, and research institutes that focus on the Eurasian region. By using a diverse range of sources, the analysis will be up-to-date and comprehensive, providing insights into the EAEU's influence on the region and beyond.

The Background of the Eurasian Economic Union (EaEU)

The concept of Eurasian integration emerged in the early 1990s, following the collapse of the Soviet Union and the establishment of the Commonwealth of Independent States (CIS) in 1991. However, a concrete step towards economic integration was not taken until 2010, when Russia, Belarus, and Kazakhstan established Customs Union in 2010. The Customs Union, which came into effect in 2011 with aiming to create a single market for goods, services, and capital among its member countries, was expanded in 2012 with the addition of Armenia, and the following year, Kyrgyzstan. In 2014, the Customs Union was transformed into the Eurasian Economic Union (EaEU), with the signing of the Treaty on the Eurasian Economic Union. The EaEU started operating on January 1, 2015, with the Republic of Belarus as the first Chairman of the supreme bodies of the association — the Supreme Eurasian Economic Council at the level of Heads of the States, the Eurasian Intergovernmental Council at the level of Heads of the Governments and the EEC Council at the level of Vice Prime Ministers. Since then, the member states have been actively working on expanding the common markets in different sectors to strengthen the union's integration (Comission, 2016).

The EaEU, claims to be the first and most successful post-Soviet initiative to overcome trade barriers and foster integration in a recession-plagued region so far. Supporters view it as a way to facilitate dialogue with the EU and other international partners, while critics argue that it serves to increase Russia's regional dominance and limit the other members' relations with the West.

Russia's primary interest in Eurasian integration is to reassert its own global and regional influence, seeking to use it to establish an economic power base in the emerging multipolar world order. However, Russia's lack of interest in the technocratic intricacies needed for the union to achieve its lofty goals reveals its true geopolitical motivations. Other member states have diverse reasons to engage in Eurasian integration, but they are not interested in pursuing deep economic integration in a regional context. As such, the competing objectives of member states are actually hindering the project from becoming a genuine economic union. The lack of commitment among member states is reflected in the significant institutional deficiencies within the EAEU. Already the union has seen the reversal of some early successes in integration. Furthermore, the Kremlin's willingness to ignore common regulations when they contradict its foreign policy demonstrates that the EAEU is primarily a tool, rather than a fair institution (Group, 2016).

The Significance of Ukraine in the Geopolitical Landscape of Eurasian Integration

The foreign policy of newly independent states is largely centered around integration and choosing an integration path. The establishment of the Eurasian Economic Union (EaEU) is a significant Russian integration initiative since the dissolution of the Soviet Union. Following the dissolution of the Soviet Union in 1991, Ukraine gained independence from Moscow and held a strategically important location with abundant resources. Correspondingly, major global players were interested in collaborating with the new Ukrainian state. The United States chose Ukraine as its main partner in the Commonwealth of Independent States' European region, and Ukraine's move to distance itself from Russia and break away from the integration process became a concern for the US and NATO in the post-Soviet era. As Brzezinski famously stated that "Without Ukraine, Russia is unable to regain the capabilities of a superpower" (Lapenko, 2014). Since then, Ukraine's relationship with Russia has been characterized by periods of tension and conflict.

The origins of the conflict can be traced back to 2004, allegations of vote-rigging triggered protests, leading to the "Orange Revolution" and the election of a pro-Western president – Yushchenko. In 2010, a pro-Russian candidate Yanukovich won a presidential election and tensions between Moscow and Kyiv increased in 2013 with Yanukovich's decision to reject a proposed association agreement with the European Union in favor of closer ties with Russia sparked mass protests in Ukraine. Yanukovich fled to Russia, and a new pro-Western government was established in Ukraine. The Russian Federation saw the events in Ukraine as a threat to its national interests and responded by annexing Crimea. The annexation of Crimea was carried out in violation of international law and sparked condemnation from the international community. The conflict in Ukraine has continued, with Russian-backed separatists in eastern Ukraine continuing to fight against Ukrainian government forces (Busygina, 2019).

In 2019, Zelenskiy was elected president, and tensions between Ukraine and Russia increased again in 2021 when Zelenskiy appealed to the US president to let Ukraine join NATO, and Russia began massing troops near Ukraine's borders. In February 2022, Russia launched a large-scale invasion of Ukraine, and Western allies responded with sanctions and military reinforcements in Eastern Europe (Aloisi & Daniel, 2022).

This conflict, which was largely caused by the choice between European and Eurasian integration, has led to differing opinions on the influence of the crisis on the Eurasian integration process, with some believing it has no impact and others seeing it as a challenge to integration. The article analyzes the development of Eurasian integration in a geopolitical context and examines the Ukrainian crisis as part of the rivalry between the European and Eurasian integration projects.

The Ukrainian Crisis and its Impact on Eurasian Integration: the annexation of Crimea

The war in Ukraine and the annexation of Crimea by the Russian Federation in 2014 had significant implications for regional stability and security in the Eurasia region. The conflict has led to a deterioration of relations between Russia and Ukraine, with both sides accusing each other of aggression and human rights violations. The conflict has also had wider implications for regional stability, with fears of a wider conflict involving other countries in the region (The Eurasian Economic Union: Key Trends and Prospects, 2021).

Moreover, the annexation of Crimea has also raised questions about the legitimacy of territorial changes and the effectiveness of international law in resolving conflicts. The annexation of Crimea was carried out in violation of international law, with Russia arguing that the referendum held in Crimea was legitimate. The annexation of Crimea has challenged the norms of international law and raised questions about the ability of the international community to enforce these norms (Wolczuk, 2017).

The conflict has also disrupted trade and economic relations between Russia and Ukraine, with wider implications for the regional economy. The annexation of Crimea has also led to the imposition of economic sanctions on Russia by the international community, further affecting the regional economy (Eurasian Economic Union: Key Economic Indicators, 2021).

The conflict in Ukraine and the annexation of Crimea have also had wider implications for global politics (Busygina, 2019). The conflict has led to tensions between Russia and the West, with the imposition of economic sanctions on Russia by the United States and the European Union. The conflict has also raised questions about the effectiveness of international organizations such as the United Nations in resolving conflicts (Mearsheimer, 2014).

To further illustrate the impact of the war in Ukraine and the annexation of Crimea on the Eurasia region, the following table outlines some of the key economic, political, and social consequences:

Consequences	Description
Economic sanctions	The international community imposed economic sanctions on Russia in response to the annexation of Crimea and the conflict in Ukraine. The sanctions have had a significant impact on the Russian economy, with restrictions on trade, investment, and financial transactions. The sanctions have also affected the wider Eurasia region, with disruptions to trade and economic relations.
Humanitarian crisis	The conflict in Ukraine has led to a humanitarian crisis, with thousands of people displaced and in need of assistance. The conflict has also led to human rights violations, including the targeting of civilians and the use of torture and forced disappearances. The humanitarian crisis has had wider implications for the Eurasia region, with the need for humanitarian assistance and support.
Political tensions	The conflict in Ukraine and the annexation of Crimea have led to political tensions between Russia and the West. The conflict has also led to tensions between Russia and other countries in the region, with concerns about the expansion of Russian influence. The political tensions have had wider implications for regional stability and security, with the potential for a wider conflict.

Territorial disputes	The annexation of Crimea has raised questions about the legitimacy of territorial changes and the effectiveness of international law in resolving conflicts. The annexation has also led to territorial disputes between Russia and Ukraine, with both sides claiming ownership of Crimea. The territorial disputes have had wider implications for regional stability and security, with the potential for further conflicts.
-----------------------------	--

The Ukrainian Crisis and its Impact on Eurasian Integration: the recent conflict

The conflict between Russia and Ukraine that began on February 24, 2022, has had significant consequences on the idea and implementation of Eurasian integration. Eurasian integration is a regional cooperation model with two main goals: projecting a hegemony and rebuilding a network of interdependence based on the experiences of the Soviet Union, with Russia as the main actor in both cases. The conflict has affected both the institutional framework of Eurasian integration, particularly the Eurasian Economic Union, and interstate relations.

Membership of the EAEU benefits the political elites of member states through high-level political deals with Russia, where security guarantees and financial support are used to entice new members to join. However, the survival of a member state is dependent on Russia's military, economic, financial, and political support, as seen in conflicts such as the Armenian-Azerbaijan conflict and Russia's backing of the Lukashenko regime in Belarus and the Tokayev government in Kazakhstan (Wolczuk, 2022).

Russian war in Ukraine also had implications for the balance of power in the region. The crisis has reignited domestic sensitivities and regional tensions, reducing the benefits of Eurasian integration even further. The intervention challenged the international order and raised concerns about the potential for further aggression by Russia in the region. The crisis highlighted the need for greater cooperation and coordination between member states to address regional security threats and uphold international norms and values (Helsinki Times, 2022).

While Russia's hegemonic appetite which has been the main engine behind Eurasian integration has increased, its ability to project that hegemony has declined due to the focus on military efforts and subjugating Ukraine. Russia's image as a strong and hegemonic power has also been weakened as it is unable to win the war and appears hostile and aggressive. This has reduced Russia's ability to project hegemony and influence over other countries in the former Soviet space. As a result, other countries in Eurasia, including members of the Eurasian Economic Union, are becoming more cautious of Russia's potential interference and influence over their decision-making. Such as, Azerbaijan has taken advantage of Russia's invasion of Ukraine and requested the withdrawal of Russian peacekeeping forces from its territories. In the meantime, other actors such as the European Union, China, and Turkey are gaining more influence in the region as Russia's influence declines (Braghioli, 2022).

Unlike other models of regional integration, decision-making in the Eurasian Economic Union and broader Eurasian integration relies heavily on the unanimity or consensus of participating member states, without supranational institutions driving cooperation. This means that if member states are unable to find common ground, the process meets an impasse, and progress halts.

In addition, the war had commercial implications, particularly for member countries that sold arms to Russia. Many of these countries faced pressure from the international community to stop selling arms to Russia, and some faced sanctions as a result (Tsygankov, 2021). For example, Armenia faced sanctions from the organization for selling arms to Russia and violating the organization's arms embargo on Russia (Radio Free Europe/Radio Liberty, 2021).

The crisis also highlighted the importance of energy security and the need for member countries to diversify their energy sources. The crisis underscored the vulnerability of member countries that rely heavily on Russian oil and gas and the need to reduce their dependence on Russia for energy supplies (Tsygankov, 2021). Since the start of the war, some participating countries have distanced themselves from Russia, resulting in inaction and impasse within the framework of Eurasian cooperation. The EaEU has not taken any significant decision related to the war, which indicates a decline in the relevance of the process of Eurasian integration, as shown by the sanctions imposed on Russia by the West. Russia's reaction to the sanctions has been only on a national level. Moreover, other member states are partly conforming to Western sanctions to avoid being barred from lucrative Western markets. Additionally, the Eurasian market appears increasingly dysfunctional due to Russia's economic isolation, with the market being dominated by Russia and Belarus, leaving other participating countries to play their own games. Kazakhstan and Kyrgyzstan are experiencing negative effects on their currencies, remittances, and trade bans due to the war in Ukraine and the fluctuation of the ruble. So, despite promises of enhanced trade, growth, and modernization, the economic benefits of EAEU membership have not materialized, and the rapid economic decline of Russia means they are even less likely to deliver. The EAEU has not delivered the promised economic benefits, and Russia is increasingly using the Union to bypass sanctions, putting its partner countries at risk. The sharing of custom duties among member states was denominated in dollars, which Russia now wants to move away from, posing a challenge for the EAEU. Russia's military aggression against Ukraine has reduced the benefits of Eurasian integration, and partner countries have been dragged into a geopolitical crisis they cannot control. The inability of EAEU institutions to mediate or constrain Russia's behavior is evident (Wolczuk, 2022).

In summary, the conflict between Russia and Ukraine has significantly impacted the idea and implementation of Eurasian integration, with member states becoming more cautious of Russia's influence and the process of Eurasian cooperation facing impasse and decline.

The intervention challenged the organization's ability to respond effectively to regional security threats and raised questions about its relevance in the face of new and emerging security challenges. The crisis highlighted the need for the organization to adapt to the changing geopolitical landscape and to develop new strategies to address emerging security threats. The crisis also had implications for the organization itself. The intervention challenged the organization's ability to respond effectively to regional security threats and raised questions about its relevance in the face of new and emerging security challenges (Helsinki Times, 2022). The crisis highlighted the need for the organization to adapt to the changing geopolitical landscape and to develop new strategies to address emerging security threats.

Should Russia suffer a defeat in the conflict, it is likely that the already weakened process of Eurasian integration will dissolve entirely, leaving its institutional projection, the Eurasian Economic Union, irrelevant. On the other hand, a positive outcome for the Kremlin could lead to a renewed focus on the hegemonic nature of Eurasian cooperation, with military and hybrid tools used to enforce Russia's will.

What is clear is that Russia is not interested in a more supranational and plural Eurasian Economic Union. If the integration process were to move in this direction, Russia would likely lose interest, as we have already seen in the first year and a half of the conflict. Ultimately, the future of Eurasian integration will be determined by the outcome of the war and the geopolitical implications that follow.

Conclusion

The Eurasian Economic Union (EAEU) was established as a significant Russian integration initiative after the collapse of the Soviet Union. However, the lack of commitment among member states and Russia's lack of interest in the technocratic intricacies needed for the union to achieve its lofty goals reveals its true geopolitical motivations. The conflict in Ukraine, caused by the choice between European and Eurasian integration projects, has further challenged the integration process.

It has led to differing opinions on the influence of the crisis on the Eurasian integration process. The article has analyzed the development of Eurasian integration in a geopolitical context and examined the Ukrainian crisis as part of the rivalry between the European and Eurasian integration projects.

The recent conflict in Ukraine and subsequent sanctions against Russia have had adverse effects on EAEU members, with Kazakhstan and Kyrgyzstan suffering currency fluctuations and trade bans. EAEU membership has not delivered promised economic benefits and may put members at risk of secondary sanctions. Russia's war on Ukraine further reduces the benefits of Eurasian integration and imposes higher costs on partner countries than anticipated. The EAEU faces challenges with the sharing of customs duties denominated in dollars, and member states have little control over Russia's behavior.

Consequently, the future of Eurasian integration appears to be inextricably linked to the outcome of the ongoing conflict in Ukraine. If Russia suffers defeat, it is likely that the already weakened process of integration will dissolve entirely, and the Eurasian Economic Union will become irrelevant. On the other hand, a positive outcome for the Kremlin could lead to a renewed focus on the hegemonic nature of Eurasian cooperation, with military and hybrid tools used to enforce Russia's will. The outcome of the war will ultimately determine the future of Eurasian integration and the geopolitical implications that follow.

References

1. Commission, E.E. (2016). Eurasian Economic Integration: Facts and Figures
2. Group, I.C. (2016). The Eurasian Economic Union: Power, Politics and Trade. Brussels. Retrieved from www.eurasiancommission.org
3. Lapenko, M. (2014). The Ukrainian Crisis and its Effect on the Project to Establish a Eurasian Economic Union. *Connections*, 121-137.
4. Busygina, I.F. (2019). Russia, post-Soviet integration, and the EAEU: The balance between domination and cooperation (Communist and Post-Communist Studies, 52(4) ed.).
5. Aloisi, S., & Daniel, F. J. (Eds.). (2022, March 1). Timeline: The events leading up to Russia's invasion of Ukraine. Retrieved from <https://www.reuters.com/world/europe/events-leading-up-russias-invasion-ukraine-2022-02-28/>
6. The Eurasian Economic Union: Key Trends and Prospects. (2021). Moscow: Carnegie Moscow Center.
7. Wolczuk, R.D. (2017). The Eurasian Economic Union: De Facto Economic Integration, But No Political Reconciliation (Vol. Russia and Eurasia Programme). Chatham House.
8. Eurasian Economic Union: Key Economic Indicators. (2021). Eurasian Development Bank.
9. Mearsheimer, J.J. (2014). Why the Ukraine crisis is the West's fault: The liberal delusions that provoked Putin. pp. 77-89.
10. Wolczuk, K.D. (2022). Putin's Eurasian dream may soon become a nightmare. *Chatham House*.
11. Helsinki Times. (2022, March 23). Helsinki Times. Retrieved from <https://www.helsinkitimes.fi/business/19729-finnish-companies-suffer-from-russian-economic-sanctions.html>
12. Braghiroli, S. (2022, April 19). Video update: Eurasian integration in light of the war in Ukraine. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=dc500Jc4mKo>
13. Tsygankov, A. (2021). Ukraine, Russia, and the future of the international order. *Polity*.
14. Radio Free Europe/Radio Liberty. (2021, December 21). Armenia gets European Union sanctions over arms sales to Russia.

Received: 25.01.2023

Accepted: 22.04.2023

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/90/197-201>

İlahə Allahverdiyeva
Naxçıvan Dövlət Universiteti
bakalavr
ilahallahverdiyeva306@gmail.com

COVID-19 QLOBAL SƏVIYYƏDƏ JURNALİSTLƏRİN ROLUNU NECƏ ORTAYA QOYDU

Xülasə

Məqalə COVID-19 zamanı jurnalistlərin fəaliyyətinin önəminə həsr edilmişdir. Burada COVID-19 pandemiyasının dünya ölkələri üzərində yaratdığı təsirlər, COVID-19-un səhiyyə təhlükəsizliyi problemini ortaya çıxarması koronavirus səbəbindən kommunikasiya zərurətinin artması haqqında bəhs edilir. Eyni zamanda məqalədə dövlətlərin daha güclü məhdudiyyətlər həyata keçirdiyi dövrdə jurnalistlərin cəmiyyətin öndə gedən peşə sahibləri kimi, fasiləsiz şəkildə ictimaiyyətin xidmətində dayanmaları haqqında geniş məlumat verilmişdir. Dünyanın yaşadığı pandemiya dövründə ictimaiyyəti dəqiq məlumatlandırmaq istiqamətində medianın açar rolunu oynaması ətraflı şəkildə araşdırılıb. Məqalədə koronavirus pandemiyası zamanı dünyada mətbuatın necə güclü vasitə olduğu və 4-cü hakimiyyət funksiyasının aktuallaşması öz əksini tapıb.

Açar sözlər: Covid-19, media, global problem, jurnalistika, kommunikasiya

İlahə Allahverdiyeva
Naxçıvan State University
bachelors
ilahallahverdiyeva306@gmail.com

Covid-19 is global how he revealed the role of journalists

Abstract

The article was devoted to the importance of the activities of journalists during COVID-19. It talks about the effects of the COVID-19 pandemic on the countries of the world, and the increased need for communication due to the coronavirus, which poses a health security problem. At the same time, the article provided extensive information about the continuous service of the public by journalists as leading professionals of the society during the period when the states implemented stronger restrictions. The media's key role in providing accurate information to the public during the pandemic that the world is experiencing has been examined in detail. The article reflects how the press is a powerful tool in the world during the coronavirus pandemic and the actualization of the function of the 4th government.

Keywords: Covid-19, media, global problem, journalism, communication

Giriş

2019-cu ilin dekabrında Çində meydana çıxan COVID-19 üç aydan sonra bütün dünyanı bürüyərək global problem yaratdı. Virus ölkələrin səhiyyə sisteminin, iqtisadiyyatının hansı səviyyədə olmasını göstərməklə yanaşı, dövlətlər arasındakı münasibətlərin də zəif yerlərini aşkara çıxardı. Virusla yoluxanların və ölənlərin sayı hər gün artmaqla yanaşı özüylə bərabər bütün problemləri gətirirdi. Dövlətlər daha da güclü məhdudiyyət tədbirləri həyata keçirir, böyük şəhərlər karantinə alınır, vətəndaşların küçəyə çıxması qadağan edilirdi. Maliyyə bazarları çökür, iri şirkətlər, fabrik və zavodlar bağlanır, insanlar işsiz qalırdı. Dünya nəqliyyat sistemi demək olar ki, “iflic” vəziyyəti yaşayırdı. Təyyarə reysləri, avtomobil və qatarlarla yükdaşımalar çox az miqdarda həyata keçirilirdi. Bütün bu proseslər dünyanın nizamını pozmaqla bərabər, iqtisadiyyata da böyük və sağlması çətin zərbələr vururdu.

Son onilliklər ərzində dünya bir neçə dəfə qlobal xarakterli böhranlar yaşasa da, lakin heç bir böhran Çini və ABŞ-ı COVID-19 kimi “silkələməyib”. Asiyadan Afrikaya, Avropadan Amerikaya kimi dünya bu qədər narahatlıq, psixoloji gərginlik, iqtisadi və səhiyyə böhranı keçirməyib.

Soyuq müharibədən sonra siyasi müşahidəçilər dünyada təhlükəsizlik məsələsinin həll olunduğunu düşünürdülər. Lakin 11 sentyabr hadisələri, İŞİD kimi terror təşkilatının meydana çıxması və sair bu kimi məsələlər qlobal təhlükəsizliyin hələ də tam təmin olunmadığını göstərdi. COVID-19-un yaranması və dünyanı ağışuna alması isə siyasi təhlükəsizliklə yanaşı, səhiyyə təhlükəsizliyinin də təminatının istənilən səviyyədə olmadığını ortaya qoydu (1).

COVID-19 fəlakət hesab olunur, ona görə ki, o, birlikdə yaşanan, kəskin başlanğıcı olan və zamanla məhdudlaşan potensial travmatik hadisədir. COVID-19 yayıldığı zaman düzgün kommunikasiyanın qurulmasına ehtiyac yarandı. İnsanların sağlamlıqlarını necə qorumaq haqqında bilmək hüququ var və bunun əsasında da onlar düzgün qərarlar qəbul etməlidirlər. Bir sözlə, effektiv risk kommunikasiyası nəinki həyatı xilas edir və xəstəlikləri azaldır, eləcə də ölkələrə və icmalara fəvqəladə hallar zamanı sosial, iqtisadi və siyasi sabitliyini qorumağa imkan verir. Düzgün və effektiv kommunikasiyanın qurulmasında medianın rolu isə əvəzsizdir (2).

Yarandığı vaxtdan kütləvi informasiya vasitələrinin yalnız bir məqsədi olub-cəmiyyəti məlumatlandırmaq. Dünyanın yaşadığı pandemiya dövründə də media ictimaiyyəti dəqiq məlumatlandırmaq istiqamətində öz açar rolunu saxladı. Koronavirus pandemiyası bütün dünyada mətbuatın necə güclü vasitə olduğunu bir daha gündəmə gətirdi, 4-cü hakimiyyət funksiyasını aktuallaşdırdı. Pandemiya bir çox insanı sınaqdan keçirdiyi kimi jurnalistləri də bu sahədə səfərbər etdi. Pandemiya dövründə belə informasiyanın yayılması baxımından jurnalistlər hökumətlə vətəndaşlar arasında vasitəçi rolunu oynamaqda davam etdilər. COVID-19 pandemiyasına qarşı mübarizə zamanı jurnalistlərin böyük rolu var idi ki, bu da düzgün məlumatı vətəndaşa və hökumətə çatdırmaq idi. Jurnalistlər COVID-19 epidemiyası zamanı ön cəbhədə olub, vətəndaşların yaşadıkları çətinliklərinə baxmayaraq məlumat almasını təmin etdilər. Araşdırmalar göstərdi ki, pandemiya təhlükəsinə baxmayaraq, media jurnalistləri COVID-19 zamanı mühüm vasitəçilər oldular. Bir çox xəbər mediasının izləyici sayı epidemiyanın ilkin mərhələlərində rekord səviyyədə artdı. Bunun səbəbi isə böyük auditoriyanın sürətlə dəyişən vəziyyət haqqında məlumat almaq üçün “ac” olması idi (3).

Covid-19 epidemiyasının səbəb olduğu sağlamlıq vəziyyəti xəbər istehlakının kəskin artmasına səbəb oldu. Narahatlığı azaltmaq və bu mürəkkəb vəziyyət qarşısında cəmiyyəti istiqamətləndirmək üçün insanları məlumatlandırmaq və pandemiya haqqında bilik əldə etmək zərurəti həm ənənəvi, həm də rəqəmsal mediada və internet səhifələrində xəbər tələbinin dünya miqyasında artmasına səbəb olub. Beləliklə, xəbər mediası son dövrlərdə aktuallığını itirdiyini sübut edən tendensiyanın əksinə olaraq yüksək sosial dəyərə malik məhsula çevrildi. Beləliklə, ABŞ-da, Pew Araşdırma Mərkəzinin (2020) məlumatlarına görə, vətəndaşların 92 % -i bu sağlamlıq böhranının başlanğıcında 32 % artım qeyd edərək, koronavirus haqqında xəbərləri aktiv şəkildə istehlak etdi. Yalnız 2%-i virusla bağlı məlumat istəmədiyini bildirdi. Platformaya görə Amerikada insanların 96 %-i televiziya vasitəsilə Covid-19 haqqında məlumatlandırılıb. 93 %-i çap qəzetlərinə üstünlük verib, 94 %-i internet səhifələrinə və ya proqramlara, nəhayət, 87 %-i sosial mediaya müraciət edib. İspaniyada xəbər istehlakı pandemiyanın başlanğıcında oxşar rəqəmlər təqdim etdi. Beləliklə, Havas Medianın məlumatına görə (Ruiz de Gauna, 2020), vətəndaşların 85 %-i koronavirus haqqında öyrənmək üçün televiziya istifadə edib. 54 %-i rəqəmsal mətbuata müraciət edib, 13 %-i isə çap mediasına üstünlük verib. Nəhayət, 41 %-i internet, 38 %-i isə sosial media vasitəsilə məlumatlandırılıb. İspanların yalnız 1 %-i virus haqqında məlumat axtarmadığını bəyan edib (4).

Koronavirusun yayılmasında aşkar edilən əsas tendensiyalardan biri də rəqəmsal media ilə müqayisədə ənənəvi medianın yenidən canlanmasıdır. Xəbər istehlakında ən əhəmiyyətli artımlar və faizlər bu mediaya, xüsusən də televiziya yönəldilib. Risk və mürəkkəbliklə qeyd olunan kontekstdə ictimaiyyət konsolidə edilmiş təcrübəyə malik köklü, etibarlı xəbər mənbələrinə üstünlük verdi. Beləliklə, ənənəvi media kommunikasiya sisteminin mərkəzində idi və məlumatlandırılmaq üçün üstünlük verilən məkan olaraq sosial media, mobil tətbiqlər və ya veb

səhifələri açıq şəkildə üstələdi. Bununla onlar bu medianın son on ildə yaşadığı şəxsiyyət və aktualıq böhranı səbəbindən itirdikləri jurnalist nüfuzunun bir hissəsini geri qazandılar (5).3

Nielsen (Perez, 2020) məlumatlarına görə, televiziya ABŞ-da tamaşaçı sayı 60 % artdı. Gecə şəbəkə televiziya xəbər buraxılışları əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 42 % artdı və kabel xəbərləri 2020-ci ilin əvvəli ilə müqayisədə 92 % tamaşaçı artımı yaşadı (Perez, 2020). Öz növbəsində, İspaniyada televiziya istehlakı 2020-ci ilin mart ayının birinci və ikinci iki həftəsi arasında sağlamlıq vəziyyətinin pisləşməsi ilə üst-üstə düşərək 37,8 % artıb. Bu, adambaşına gündəlik televiziya istehlakında 88 dəqiqə artım deməkdir. Nəticədə, 2020-ci ilin mart ayında adambaşına gündəlik televiziya istehlakı 284 dəqiqə, hətta 15 mart 2020-ci il bazar günü adam başına 344 dəqiqəyə çatdı. Bunlar İspaniyada televiziya tamaşaçılarının ölçülməyə başladığı 1992-ci ildən bəri ən yüksək rəqəmlər idi (6).

İlk günlərdən etibarən koronavirusun qarşısının alınması üsulları haqqında mətbuatda mütəmadi çıxışlar edildi, məlumat xarakterli materiallar dərc olundu. Alim və mütəxəssislərin COVID-19-un növləri, diaqnostikası, o cümlədən bu xəstəliyə qarşı hazırlanması nəzərdə tutulan peyvəndlərə dair məqalələri nəşr olundu, televiziya və internet saytlarında məzmunlu müsahibələri təqdim edildi (7).

Ümumdünya Qəzetlər və Xəbər Nəşriyyatçıları Assosiasiyasının (WAN-IFRA) qeyd etdiyi kimi, müxtəlif media orqanları bu tələbatı ödəmək üçün nəzərdə tutulmuş koronavirus temalı podkastlar, xəbərdarlıqlar kimi yeni məhsullar buraxdılar. Bəzi xəbər provayderləri də Covid-19 məzmunu üçün ödəniş divarlarını ləğv edərək, vacib, həyati önəm daşıyan məlumatlara daxil olmaq üçün potensial maneəni aradan qaldırdılar. Jurnalistlər tamaşaçılara müxtəlif formatlarda mühüm ictimai sağlamlıq mesajları almağa imkan verən hekayələrin izahı və yayılmasının yeni üsullarını inkişaf etdirərək ötürməyə çalışdılar. Bu mənada izahedici videolar və infoqrafika çox populyar oldu və onların istehsalı ənənəvi xəbər otaqlarından kənara çıxdı (8).

Pandemiya zamanı minlərlə işçi evdən işlədiyi halda, cəsarətli KİV nümayəndələri koronavirusa yoluxma təhlükəsini belə gözə alaraq öz studiyalarına, xəbər otaqlarına gedərək tez-tez virus ocaqları olan yerlər – müxtəlif tibb mərkəzləri, modul tipli xəstəxanalardan canlı yayımlar edir, reportajlar hazırlayır, insanları maarifləndirirdilər.

Jurnalistlər cəmiyyətin öndə gedən peşə sahibləri kimi, fasiləsiz şəkildə ictimaiyyətin xidmətində dayandılar. Pandemiya dövründə sözün həqiqi mənasında fədakarlıq göstərən peşəkar media nümayəndələri öz operativliyini qoruyaraq həm COVID-19 pandemiyası, həm də dünya və ölkə gündəmində olan digər mövzularda cəmiyyəti məlumatlandırmaqda davam etdilər. Bu qeyri-müəyyən dövrlərdə ictimaiyyəti məlumatlandırmaq üçün xəbər otaqları pandemiya ilə bağlı işıqlandırmanı prioritet etdi. Lakin yayımlanan COVID-19 məlumatlarının daim dəyişən və bəzən təsdiqlənməmiş təbiəti jurnalistləri və tədqiqatçıları ictimaiyyətə dəqiq məlumat verməkdə çətinliklərlə üzləşdirdi (9).

Pandemiya zamanı dezinformasiya cəhdlərinin səviyyəsi kəskin şəkildə artdı. Bu da cəmiyyətə ilk vaxtlar daha çox mənfi təsir göstərdi. Xəbər agentlikləri informasiya toplamaq baxımından dezinformasiyaya qarşı mübarizənin əsas hissəsinə çevrildi. COVID-19 dövründə dünyada “Reuters” Jurnalistika Tədqiqatları İnstitutu, “Nieman” Laboratoriyası, Columbia Jurnalistika Hesabatı həmişə olduğu kimi, bu dəfə də çox faydalı mənbə rolunu oynadı. Hətta COVID-19-la bağlı ən vacib məlumat mənbəyi olan ÜST-nin koronavirus pandemiyası ilə bağlı medianın rolundan bəhs edən təlimatında kütləvi informasiya vasitələrini risklərlə bağlı təsəvvür formalaşdıran və cəmiyyəti öz sağlamlığını qorumağa kökləyən vasitə kimi ictimai səhiyyənin əsas elementlərindən biri olduğunu qeyd etdi. Californiyanın Berkeley Universitetinin təşkil etdiyi jurnalistika və ictimai səhiyyə ekspertlərindən ibarət bir saatdan çox davam edən müzakirə xarakterli söhbətdə global pandemiya zamanı medianın oynadığı rol haqqında danışıldı. Berkeley Universitetinin Jurnalistika fakültəsinin dekanı Ed Wasserman, pandemiya zamanı xəbərlərin işıqlandırılmasının bir çox cəhətdən media üçün bir növ sınaq rolu oynadığını da deyərək “Mən heç vaxt bu qədər çaşqın və qarışıq ölçülərə malik hekayə görmədiyini” etiraf etdi. Hekayəyə olan marağın intensivliyi və hekayənin təqdim edilmə yollarının nəticələri həqiqətən çox çətin deyən

Wasserman yaranan çətinliklərə baxmayaraq, ümumilikdə jurnalistlərin pandemiyanın işıqlandırılmasında yaxşı iş gördüklərini qeyd etdi (10).

ÜST, Stenford Universitetinin Tibb Məktəbi, Kanadada yerləşən YouTube kanalı kimi nüfuzlu təşkilatlar əsas sağlamlıq mesajlarını çatdırmaq üçün jurnalistlərin hazırladığı izahedici videolar və animasiyalardan uğurla istifadə edənlər arasındadır. Bütün bunlar jurnalistlərin ictimai sağlamlıq mesajlarını yaradıcı şəkildə çatdırmaq və olduqları yerlərdə auditoriya ilə görüşmək bacarığını əks etdirir. Nəzərə almaq lazımdır ki, medianın ekstremal vəziyyətlərdə, xüsusilə insanların sağlamlığına qlobal təhlükənin mövcud olan şəraitdə fəaliyyəti həqiqətən ondan yüksək peşəkarlıq tələb edir. Bu dövrdə jurnalistlər də “əsgər” kimi ön cəbhədə vuruşdular (11).

Dövlət tərəfindən koronavirusun yayılmasının qarşısının alınması məqsədilə həyata keçirilən bütün tədbirlər, rəsmi qərarlar, brifinqlərdə verilən məlumatlar tez bir zamanda ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılırdı. Beynəlxalq Jurnalistlər Federasiyasının açıqlamasında bildirilir ki, 2020-ci ildə dünyanı lərzəyə salan pandemiya dövrünün şərtləri söz azadlığı, demokratik media mühiti üçün ciddi məhdudiyyətlər, həlli çətin olan problemlər yaratdı. (12)BJF-nin hesablamalarına görə, dünyada hər 4 jurnalistdən 3-ü COVID-19 haqqında məlumat verərkən rəsmi məhdudiyyətlər, əngəllər və hədə-qorxularla, hər 3 jurnalistdən 2-si əmək haqqının azaldılması, iş yeri ixtisarı-itkisi və ya iş şəraitinin pisləşməsi ilə üzləşib. Jurnalistlərin 1/3-i bu dövrdə yalnız COVID-19-la bağlı materiallar hazırlamaq məcburiyyətində qalıb, digər sahələrdə araşdırmalar aparmaq imkanları əllərindən alınıb.

Həmçinin şərtləri pozan onlarla jurnalist həbs edilib, yüzlərlə jurnalist məhkəmə iddiaları ilə üzləşib, minlərlə jurnalist iş yerini itirib. Dünyada xüsusilə də qərb ölkələrində pandemiya dövründə “saxta xəbərlərin qarşısını almaq” adı altında media qanunlarına əlavələr və ya yeni qanunlar qəbul edilib ki, bu qanunların əksəriyyətində hökumətlərin sui-istifadə halları aşkar görünür, media azadlığının çərçivəsi kəskin şəkildə daraldılırdı. Bir sözlə, COVID-19 pandemiyası dünyada söz azadlığı, demokratik media mühiti üçün məqbul olmayan şərtlər formalaşdırdı. Dünya dövlətləri pandemiya ilə mübarizə adı altında peşəkar jurnalistikanın sıxışdırılması yönündə fəaliyyətlər göstərdilər.

Beynəlxalq Jurnalistlər federasiyası və onun tərəfdaşları “pandemiya dövrünün şərtlərinin perspektivdə media fəaliyyəti üçün yeni normaya çevriləcəyindən” narahat oldular. Təşkilat bunun qarşısını almaq üçün öz tərəfdaşları ilə birgə qlobal müqavimət hərəkatı – “Keyfiyyətli Jurnalistika uğrunda Qlobal Platforma” yaratmağı təklif etdilər. Lakin yaranan bu çətinliklərə baxmayaraq jurnalistika bu savaştan qalib olaraq çıxdı (13).

Nəticə

Yekun olaraq: “Jurnalistikaya xarici təzyiqlər böyükdür, lakin jurnalistikaya uyğunlaşma və təkamül üçün daxili təzyiqlər də belədir. COVID-19 bunu daha da gücləndirdi. Dünyadakı jurnalistlər üçün COVID-19 pandemiyası görünməmiş bir xəbər oldu. Hər birimizə təsir edən pandemiyanın şəxsi çətinlikləri bir yana dursun, dezinformasiyanın “infodemiyası” olan amansız xəbərlər dövrü jurnalistlərin hər zaman danışacaqları ən unikal hekayələrdən birinə çevirdi.

Covid-19 jurnalistikaya xeyli təsir edib. Bu insident birmənalı deyil, çünki bu sektorun müxtəlif aspektlərinə təsir edən müsbət və mənfi təsirlərə malikdir. Müsbət nəticələr arasında xəbər istehlakında nəzərəcarpacaq artım nəzərə çarpdı. Beləliklə, jurnalist məlumatı pandemiyanın miqyasını və təkamülünü bilmək üçün əsas mexanizm kimi yüksək dəyərə malik vacib məhsula çevrildi.

Ənənəvi media, xüsusən də televiziya yüksək sosial mərkəzliyə nail olaraq bu kontekstdə mühüm əhəmiyyət qazandı. Bu, jurnalistikanın və onun müasir cəmiyyətdəki rolunun güclənməsi deməkdir. Covid-19 həmçinin xəbərlərdən ən uzaq olan auditoriyaya məlumatla yenidən əlaqə yaratmağa imkan verdi.

Müsbət cəhətlər arasında koronavirusun infoqrafika kimi yeni formatların və informasiya məhsullarının istifadəsini də təşviq etməsi diqqət çəkdi. Bununla da o, jurnalistika keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və ictimaiyyətlə əlaqəyə töhfə verdi. Bundan əlavə, Covid-19 medianın rəqəmsal

transformasiyasını sürətləndirdi, sektorun çevikliyini və uyğunlaşma qabiliyyətini artıraraq teleişləmə və şəbəkə təşkilini təşviq etdi. Nəhayət, bu kontekstdə rəqəmsal medianın abunələri artdı.

Xüsusi karantin rejiminin elan edildiyi, təhsil müəssisələrində tədris, təlim-tərbiyə prosesinin dayandırıldığı və digər məhdudiyyətlərin tətbiq olunduğu dövrdə KİV – həm televiziya kanalları, həm qəzetlər, həm də xəbər portalları öz fəaliyyətini əvvəlkindən də operativ formada davam etdirdi.

Ədəbiyyat

1. <https://rakus.az/dunya-sarsilir-covid-19-un-qlobal-proseslere-tesiri-tehlil/>
2. <https://apa.az/az/blog/blog-single/Koronavirus-pandemiyasinin-yaratdigiri-risk-kommunikasiyasinda-medianin-rolu-93>
3. https://www.researchgate.net/publication/364284632_The_role_of_journalist_in_general_public_during_COVID19_A_case_study_of_Nkanga_location_in_the_EC
4. Asociación de la Prensa de Madrid. (2020, March 23). Editores de prensa periódica cuantifican esta crisis en 250 millones de euros, con caídas publicitarias de casi el 80%. <https://www.apmadrid.es/editores-de-prensa-periodica-cuantifican-esta-crisis-en-250-millones-de-euros-con-caidas-publicitarias-de-casi-el-80/>
5. <https://journals.openedition.org/cs/5890>
6. Asociación de la Prensa de Madrid. (2020, March 23). Editores de prensa periódica cuantifican esta crisis en 250 millones de euros, con caídas publicitarias de casi el 80%. <https://www.apmadrid.es/editores-de-prensa-periodica-cuantifican-esta-crisis-en-250-millones-de-euros-con-caidas-publicitarias-de-casi-el-80/>
7. <https://www.un.org/en/coronavirus/covid-19-journalists-biggest-story-their-Lifetime>
8. Barlovento Comunicación. (2020, March). Cambio de hábitos y preferencias de la ciudadanía española frente al televisor por la crisis del coronavirus. <https://www.barloventocomunicacion.es/wp-content/uploads/2020/04/-Informe-especial-coronavirus-MARZO-2020-ACTUALIZADO.pdf>
9. <https://news.berkeley.edu/2020/05/06/covid-19-and-the-media-the-role-of-journalism-in-a-global-pandemic/>
10. <https://www-journalism.couk.cdn.ampproject.org/v/s/www.journalism.co.uk/ampnews/the-impact-of-covid-19-on-journalism-in-emerging-economies-and-the-global-south->
11. <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/category/world-press-freedom-day-2020/article/ifj-launches-global-platform-for-quality-journalism>
12. Casero-Ripolles, A. (2020). Impact of covid-19 on the media system. Communicative and democratic consequences of news consumption during the outbreak. *El profesional de la información*, 29(2), Article e290223. <https://doi.org/10.3145/epi.2020.mar.23> DOI : 10.3145/epi.2020.mar.23
13. Cano, F. (2020, March 24). Sin quioscos ni distribución: La crisis del coronavirus acelera la caída de la prensa en papel. *El Español*. https://www.elespanol.com/invertia/medios/20200324/sin-quioscos-distribucion-crisis-coronavirus-acelera-prensa/476953410_0.html

Göndərildi: 12.01.2023

Qəbul edildi: 21.04.2023